

Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet

Styrelsen for International Rekruttering og Integration

Om analfabetisme

Indledning

Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet har anmodet Styrelsen for International Rekruttering og Integration om at levere en udtalelse om sammenhængen mellem analfabetisme og indlæringssevne til brug for sagsbehandling i Folketingets Indfødsretsudvalg, idet et stigende antal ansøgere oplyser udvalget, at de er analfabeter og derfor søger udvalget om dispensation fra betingelserne om dokumentation for dansk kundskaber og en bestået indfødsretsprøve eller statsborgerskabsprøve.

Styrelsen har til orientering modtaget Sundhedsstyrelsens notat 'Udtalelse vedrørende diagnosticering af analfabetisme'.

Danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl.

Styrelsen har kendskab til området analfabetisme fra danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl.

Danskuddannelse er inddelt i tre danskuddannelser: Danskuddannelse 1, Danskuddannelse 2 og Danskuddannelse 3.

Danskuddannelse 1 tilrettelægges for kursister med ingen eller ringe skolebaggrund, som ikke har lært at læse og skrive deres modersmål samt for kursister, som ikke har lært at læse og skrive på det latinske alfabet.

Der er med andre ord tale om analfabeter og personer, som betragtes som analfabeter i Danmark, fordi de ikke læser tekst udformet på det latinske alfabet.

Danskuddannelse 2 er for kortuddannede kursister, der er i stand til at benytte sig af latinsk tekst, og Danskuddannelse 3 er for kursister, der normalt har en gymnasial baggrund fra hjemlandet.

Danskuddannelse 1 kan afsluttes med Prøve i Dansk 1, Danskuddannelse 2 med Prøve i Dansk 2 og Danskuddannelse 3 med Prøve i Dansk 3 (eller Studieprøven). Der er et forholdsvis stort niveaumæssigt spring mellem de krav, der stilles til læse- og skrivefærdigheder ved henholdsvis Prøve i Dansk 1 og Prøve i Dansk 2. Det er et særdeles stort niveaumæssigt spring mellem både skriftlige og mundtlige færdigheder, når Prøve i Dansk 1 sammenlignes med Prøve i Dansk 3. En kursist afslutter kun den danskuddannelse, hvor vedkommende er indplaceret ud fra forudsætninger.

Danskuddannelsessystemet er således bygget op for at tilgodese, at de udlændinge, der kommer hertil, har vidt forskellig skole- og uddannelsesmæssig baggrund fra hjemlandet og derfor også vidt forskelligt indlæringspotentiale. Dette er altafgørende for undervisningen og for indlæringen: Jo bedre skole- og uddannelsesmæssige for-

20. januar 2016

Styrelsen for International Rekruttering og Integration

Integration og Medborgerskab

Philip de Langes Palæ
Strandgade 25 C
1401 København K

www.uibm.dk

Sagsbehandler
Gitte Østergaard Nielsen
Tel. 7214 2838.

udsætninger, man har, desto lettere har man ved at lære dansk og bestå danskprøve på et højere niveau. Jo tættere et sprogligt slægtsskab, der er mellem modersmålet og dansk, desto lettere vil det være at lære dansk.

Indplacering på Danskuddannelse 1

En udlænding indplaceres på danskuddannelse efter en indledende samtale og sproglig vurdering på et sprogcenter (udbyder af danskuddannelse). Hvis en udlænding ikke læser og skriver det latinske alfabet eller ikke mestrer det i tilstrækkelig grad, indplaceres vedkommende således på Danskuddannelse 1.

Gruppen på Danskuddannelse 1 er særdeles heterogen - der kan være mange årsager til, at man ikke læser og skriver (tiltrækkeligt). Der kan være tale om fx:

- analfabeter, som aldrig har modtaget grundskoleundervisning i hjemlandet.
- kortuddannede thailændere, der læser og skriver thai, eller syriske flygtninge, der kun har gået få år i skole, og derfor læser og skriver arabisk, måske mangelfuldt
- personer med op til fx 6-8 års skolegang, fx kinesere, der kun læser tekster med kinesiske skrifttegn.

Man skelner undertiden mellem analfabeter og såkaldte funktionelle analfabeter. Funktionelle analfabeter 'kan noget', men læser og skriver ikke i tilstrækkelig grad til, at færdighederne kan bruges og slår til i hverdagen.

Hvis en udlænding har gået en del år i skole i hjemlandet, er der en chance for, at vedkommende på et tidspunkt læser og skriver dansk så godt, at der kan finde overflytning til Danskuddannelse 2 sted, og som derfor kan afslutte forløbet med Prøve i Dansk 2. Det gælder formodentlig omkring ca. 10 % af kursisterne på Danskuddannelse 1.

Hvis det på forhånd er oplyst sprogcenteret, at en ikke uddannet udlænding lider af et handicap, eksempelvis traumatisering, søger udbyder at tilrettelægge en undervisning, der kan tage højde herfor, eventuelt ved at tilbyde eneundervisning eller undervisning i en mindre gruppe. Undertiden lykkes en sådan undervisning - andre gange er handicappet af en art, så undervisningen må opgives.

Analfabetisme betragtes ikke som en intellektuel funktionsnedsættelse

Udgangspunktet for indplacering på Danskuddannelse 1 og for undervisningen på Danskuddannelse 1 er, at analfabetisme ikke er et handicap.

Analfabeter er raske og normalt tænkende individer, som blot aldrig har haft mulighed for at lære at læse og skrive i barndommen og tilegne sig de øvrige basale kompetencer, som skolegang medfører.

Hovedparten af de udlændinge, der indplaceres på Danskuddannelse 1, vil derfor også have mulighed for at kunne lære dansk og afslutte Danskuddannelse 1 med Prøve i Dansk 1.

Analfabetisme betragtes derfor ikke fra en sprogpædagogisk synsvinkel som 'en intellektuel funktionsnedsættelse', jf. udtalelsen fra Sundhedsstyrelsen. Oftest er der

tale om særdeles velfungerende personer: Mange har eller har haft arbejde, er gode forældre for deres børn og har som andre meninger om det, der sker i og uden for hjemmet, på arbejdspladsen og i verden. Viden er ikke opnået via egen læsning, men via 'livets skole' i hverdagen, i familien, i arbejdslivet, via kommunikation med andre og via de informationsmængder af forskellig art, som medierne i dag ikke mindst formidler i billede og mundtligt sprog.

Men der er selvsagt tale om, at social status følger med manglende skolegang og uddannelse, og beskæftigelse vil derfor også være at finde inden for det ufaglærte område. Mange Danskuddannelse 1-kursister er opmærksomme herpå, og det er ikke usædvanligt, at forældre i sådanne familier motiverer deres børn til at tage uddannelse.

Opmærksomhed i undervisningen

Det er dansk lærerens fornemste opgave at sikre, at der sker en progression i undervisningen. Hvis progressionen er særdeles langsom eller helt udebliver, kan der være tale om, at en udlænding lider af et handicap, som endnu ikke er oplyst eller diagnosticeret.

I dag bliver en del udlændinge henvist til diagnosticering i ordblinderegi, når en læse-/skriveprogression udebliver. Diagnosticerede ordblinde fritages ikke for at gå til prøve, men kan, når en gyldig udtalelse fra sagkyndig foreligger, efter ansøgning gives tilladelse til at benytte redskaber fra den såkaldte it-rygsæk i undervisningen og ved en afsluttende danskprøve.

Der kan være andre tilfælde, hvor et handicap først opdages og efterfølgende diagnosticeres i løbet af undervisningsforløbet. Nogle handicap kan der kompenseres for i undervisningen og ved prøverne, andre ikke, jf. Sundhedsstyrelsens kortlægning af analfabetisme som resultat af et handicap.

En lille gruppe, der ikke kan lære at læse og skrive

Danskuddannelse 1 (og de øvrige to danskuddannelser) består af i alt seks moduler, og der skal bestås en række modultest undervejs. I denne forbindelse vil det blive klart, hvis en person ikke har den forventede progression i tilegnelsen af skriftsprogfærdighederne.

I 'Vejledning om modultestning', oktober 2014, fremgår det af afsnittet 'Særligt svage indlærere', at der vil være en ganske lille gruppe personer, for hvem tilegnelse af læse-skrivefærdigheder i dansk næppe vil være realistisk. Alle kan lære noget, men de opstillede mål for moduler og afsluttende prøve kan tilsyneladende ikke nås. Der henvises til 'Vejledning om visitation til danskuddannelse', november 2003, hvor der står (side 15):

'Der kan på Danskuddannelse 1 være en mindre gruppe af analfabeter, for hvem indlæring af læsning og skrivning på dansk ikke vil være realistisk eller relevant. (...) Der vil oftest være tale om personer, som ikke har beskæftigelse som integrationsmål. Det kan dreje sig om fx ældre kursister, som på bedste vis klarer sig i hverdagen uden disse færdigheder ved familie og venners hjælp.'